

Prof. univ. dr. Alexandru Boroș
Lector univ. dr. Gina Negruț

Drept procesual penal

Ediția a 3-a, revizuită și actualizată

Editura
Hamangiu
2022

Secțiunea a 2-a. Competența instanțelor judecătorești

§1. Considerații generale

Potrivit art. 2 alin. (2) din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, justiția se realizează prin următoarele instanțe judecătorești:

- Înalta Curte de Casație și Justiție;
- curți de apel;
- tribunale;
- tribunale specializate;
- instanțe militare;
- judecătorii.

Competența tuturor acestor instanțe este stabilită prin lege.

§2. Competența judecătoriei

Din punctul de vedere al *competenței funcționale*, judecătoria judecă numai în primă instanță.

Competența materială a judecătoriei este generală, deoarece judecă toate infracțiunile, cu excepția celor date prin lege în competența altor instanțe.

Potrivit art. 35 alin. (2) CPP, judecătoria soluționează și alte cauze anume prevăzute de lege, între care amintim soluționarea cererilor de liberare condiționată, dispunerea măsurii de siguranță a internării medicale, a încetării acesteia sau a înlocuirii cu măsura obligării la tratament medical.

Competența teritorială a judecătoriei se stabilește conform art. 41-42 CPP, iar sub aspectul organizării teritoriale, judecătoriile funcționează în fiecare județ și în municipiul București.

În ceea ce privește competența personală la nivelul judecătoriilor, nu sunt dispoziții care să reglementeze în mod expres judecarea cauzelor în funcție de criterii care țin de calitatea persoanei, judecătoriile *neavând o competență personală*^[1].

Conform art. 39 din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, în cadrul judecătoriilor se pot înființa secții sau completuri specializate, precum și secții sau completuri specializate pentru minori și familie în cadrul cărora se vor judeca atât infracțiunile săvârșite de minori, cât și infracțiunile săvârșite asupra minorilor.

§3. Competența tribunalului

Sub aspectul *competenței funcționale*, în ceea ce privește competența tribunalului constatăm o serie de schimbări care au intervenit în timp. Astfel, conform dispozițiilor procesuale penale anterioare, competența funcțională a tribunalului era aceea de a judeca în primă instanță, în apel, în recurs și de a soluționa conflictele de competență ivite între judecătoriile din circumscripția sa teritorială. După adoptarea Legii nr. 202/2010 privind unele măsuri pentru accelerarea soluționării proceselor, s-a renunțat la judecarea în apel a cauzelor la tribunal, competență care nu se mai regăsește nici în dispozițiile Codului de procedură penală actual, la fel cum nu se mai regăsește în prezent reglementată nici judecarea cauzelor în recurs la tribunal.

^[1] I. NEAGU, M. DAMASCHIN, *Partea generală, op. cit.*, p. 361.

Competența materială a tribunalului este determinată atât în mod abstract, cât și în mod concret. Astfel, tribunalul judecă în primă instanță o serie de infracțiuni cu un grad ridicat de pericol social. Potrivit art. 36 alin. (1) CPP, aceste infracțiuni sunt:

– infracțiunile prevăzute de Codul penal la art. 188 (omorul), art. 189 (omorul calificat), art. 190 (uciderea la cererea victimei), art. 191 (determinarea sau înlesnirea sinuciderii), art. 209 (sclavia), art. 210 (traficul de persoane), art. 211 (traficul de minori), art. 254 (distrugerea calificată), art. 256¹ (anumite infracțiuni contra patrimoniului care au produs consecințe deosebit de grave), art. 263 (traficul de migranți), art. 282 (tortura), art. 289 (luarea de mită), art. 290 (darea de mită), art. 291 (traficul de influență), art. 292 (cumpărarea de influență), art. 293 (fapte săvârșite de către membrii instanțelor de arbitraj sau în legătură cu aceștia), art. 294 (fapte săvârșite de către funcționari străini sau în legătură cu aceștia), art. 303 (divulgarea informațiilor secrete de stat), art. 304 (divulgarea informațiilor secrete de serviciu sau nepublice), art. 306 (obținerea ilegală de fonduri), art. 307 (deturnarea de fonduri), art. 309 (anumite infracțiuni de serviciu care au produs consecințe deosebit de grave), art. 345 (nerespectarea regimului materialelor nucleare sau al altor materii radioactive), art. 346 (nerespectarea regimului materiilor explozive), art. 354 (transmiterea sindromului imunodeficient dobândit), art. 360 (accesul ilegal la un sistem informatic), art. 361 (interceptarea ilegală a unei transmisii de date informatice), art. 362 (alterarea integrității datelor informatice), art. 363 (perturbarea funcționării sistemelor informatice), art. 364 (transferul neautorizat de date informatice), art. 365 (operațiuni ilegale cu dispozitive sau programe informatice), art. 366 (tentativa la infracțiunile contra siguranței și integrității sistemelor și datelor informatice), art. 367 (constituirea unui grup infracțional organizat);

– infracțiunile săvârșite cu intenție depășită care au avut ca urmare moartea unei persoane;

– infracțiunile cu privire la care urmărirea penală a fost efectuată de către Direcția de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism sau de către Direcția Națională Anticorupție, dacă nu sunt date prin lege în competența altor instanțe ierarhic superioare;

– infracțiunile de spălare a banilor și infracțiunile de evaziune fiscală prevăzute de art. 9 din Legea nr. 241/2005 pentru prevenirea și combaterea evaziunii fiscale^[1];

– infracțiunile cu privire la care urmărirea penală a fost efectuată de către Parchetul European, potrivit Regulamentului (UE) 2017/1939 al Consiliului din 12 octombrie 2017 de punere în aplicare a unei forme de cooperare consolidată în ceea ce privește instituirea Parchetului European (EPPO)^[2];

– alte infracțiuni date prin lege în competența sa.

În ceea ce privește această ultimă prevedere, facem mențiunea că, în conformitate cu art. 36 din Legea nr. 191/2003 privind infracțiunile la regimul transportului naval, tribunalul are competența de a judeca în primă instanță infracțiunile prevăzute în

^[1] M. Of. nr. 672 din 27 iulie 2005.

^[2] Lit. c²) de la alin. (1) al art. 36 CPP a fost introdusă prin Legea nr. 6/2021 privind stabilirea unor măsuri pentru punerea în aplicare a Regulamentului (UE) 2017/1939 al Consiliului din 12 octombrie 2017 de punere în aplicare a unei forme de cooperare consolidată în ceea ce privește instituirea Parchetului European (EPPO) (M. Of. nr. 167 din 18 februarie 2021).

legea sus-menționată. De asemenea, conform art. 37 din Legea nr. 191/2003, pentru infracțiunile prevăzute de această lege, competența de judecată este următoarea:

a) Tribunalul Constanța pentru infracțiunile săvârșite în județele Constanța și Tulcea, în marea teritorială, pe Dunăre până la mila marină 64 inclusiv;

b) Tribunalul Galați pentru infracțiunile săvârșite în celelalte județe, pe Dunăre de la mila marină 64, în amonte până la km 1.075.

În cazul în care infracțiunile prevăzute în Legea nr. 191/2003 sunt săvârșite pe o navă aflată în afara apelor române, competența revine Tribunalului Constanța, dacă nava este maritimă, și, respectiv, Tribunalului Galați, dacă nava este fluvială.

Din punct de vedere *teritorial*, în fiecare județ și în municipiul București funcționează câte un tribunal, cu sediul în localitatea de reședință a județului respectiv.

În cazul infracțiunilor cu privire la care urmărirea penală a fost efectuată de către Parchetul European potrivit Regulamentului EPPO, competența teritorială revine Tribunalului București, Cluj, Iași și Timiș în ceea ce privește judecata în primă instanță, dacă aceasta nu este dată prin lege în competența după calitatea persoanei altor instanțe de judecată^[1].

Potrivit art. 36 alin. (2) din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, în circumscripția fiecărui tribunal sunt cuprinse toate judecătoriile din județ sau, după caz, din municipiul București.

În ceea ce privește *competența personală*, constatăm că în cuprinsul actualului Cod de procedură penală legiuitorul nu a mai prevăzut dispoziții care să reglementeze în mod distinct această formă de competență pentru tribunal.

§4. Competența tribunalelor specializate

Conform art. 36 alin. (3) din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, în cadrul tribunalelor funcționează, în raport cu complexitatea și numărul cauzelor, secții sau, după caz, completuri specializate pentru cauze civile, cauze cu profesioniști, cauze penale, cauze cu minori și de familie, cauze de contencios administrativ și fiscal, cauze privind conflicte de muncă și asigurări sociale, insolvență, concurență neloială sau pentru alte materii, precum și completuri specializate pentru cauze maritime și fluviale.

În domeniile enunțate în cuprinsul art. 36 alin. (3), legiuitorul a prevăzut posibilitatea înființării tribunalelor specializate. Acestea sunt instanțe fără personalitate juridică, ce pot funcționa la nivelul județelor și al municipiului București, având de regulă sediul în municipiul reședință de județ, putând prelua cauzele de competența tribunalului în domeniile în care funcționează.

Data începerii funcționării tribunalelor specializate, precum și județele și localitățile în care vor începe să funcționeze, denumirea acestora și domeniile în care vor funcționa se stabilesc, în mod eșalonat, prin ordin al ministrului justiției, cu avizul conform al Consiliului Superior al Magistraturii.

La data începerii funcționării tribunalelor specializate, cauzele aflate în curs de judecată li se vor trimite acestora, pe cale administrativă, din oficiu, spre soluționare, tribunalul specializat fiind competent și în caz de trimitere spre rejudecare.

---

^[1] Conform art. 20 alin. (2) din Legea nr. 6/2021, „Circumscripțiile teritoriale ale instanțelor prevăzute la alin. (1) lit. a) sunt prevăzute în anexa care face parte integrantă din prezenta lege”.

În ceea ce privește *competența personală*, conform art. 40 din Legea nr. 304/2004, tribunalele specializate pentru minori și familie judecă atât infracțiunile săvârșite de minori, cât și infracțiunile săvârșite asupra minorilor. În cazul în care în aceeași cauză sunt mai mulți inculpați, unii minori și alții majori, și nu este posibilă disjungerea, competența aparține tribunalului specializat pentru minori și familie.

§5. Competența tribunalului militar

Sub aspectul *competenței funcționale*, tribunalul militar judecă numai în primă instanță și soluționează și alte cauze anume prevăzute de lege.

Față de dispozițiile art. 28 CPP 1968, potrivit căruia competența materială a tribunalului militar^[1] era reprezentată doar de infracțiunile prevăzute la art. 331-352 CP 1969 (infracțiuni contra ordinii și disciplinei militare), precum și de alte infracțiuni săvârșite în legătură cu îndatoririle de serviciu săvârșite de militari până la gradul de colonel inclusiv, în prezent, prin dispozițiile Codului de procedură penală s-a extins competența materială a tribunalului militar, chiar dacă în continuare *competența materială* a tribunalului militar se împletește cu competența personală.

Astfel, potrivit art. 37 CPP, tribunalul militar judecă în primă instanță toate infracțiunile săvârșite de militari până la gradul de colonel inclusiv, cu excepția celor date prin lege în competența altor instanțe.

Din punct de vedere al *competenței personale*, tribunalul militar judecă infracțiunile comise de militari până la gradul de colonel inclusiv.

În ceea ce privește *competența teritorială*, conform art. 59 din Legea nr. 304/2004, pe teritoriul țării noastre funcționează patru tribunale militare în municipiile București, Cluj-Napoca, Iași și Timișoara, fiecare având în circumscripție mai multe județe, în anexa nr. 2 la lege fiind prevăzute circumscripțiile instanțelor militare, ale parchetelor de pe lângă acestea și localitățile de reședință.

§6. Competența curții de apel

Sub aspectul *competenței funcționale*, curtea de apel desfășoară următoarele activități:

- judecă în primă instanță;
- judecă apelurile împotriva hotărârilor pronunțate în primă instanță de judecătorii și de tribunale;
- judecă cererile de strămutare, în cazurile anume prevăzute de lege;
- soluționează conflictele de competență ivite între instanțele din circumscripția sa, altele decât cele prevăzute la art. 36 alin. (2) CPP, precum și contestațiile formulate împotriva hotărârilor pronunțate de tribunale în cazurile prevăzute de lege;
- soluționează și alte cauze anume prevăzute de lege.

---

^[1] Conform art. 20 din Legea nr. 255/2013, la data de 1 februarie 2014, Tribunalul Militar București s-a desființat. La data desființării Tribunalului Militar București, Tribunalul Militar Teritorial București și-a schimbat denumirea în Tribunalul Militar București, tribunalele militare București, Cluj, Iași și Timișoara devenind echivalente în grad tribunalelor.

Competența materială a curții de apel este determinată atât în concret, cât și în abstract. Astfel, potrivit art. 38 alin. (1) CPP, curtea de apel judecă în primă instanță următoarele infracțiuni:

– infracțiunile contra securității naționale prevăzute de Codul penal la art. 394 (trădarea), art. 395 (trădarea prin transmitere de informații secrete de stat), art. 396 (trădarea prin ajutarea inamicului), art. 397 (acțiuni împotriva ordinii constituționale), art. 399 (acțiunile ostile contra statului), art. 400 (spionajul), art. 401 (atentatul care pune în pericol securitatea națională), art. 402 (atentatul contra unei colectivități), art. 403 (actele de diversiune), art. 404 (comunicarea de informații false), art. 405 (propaganda pentru război), art. 406 (compromiterea unor interese de stat), art. 407 (divulgarea secretului care periclitează securitatea națională), art. 408 (infracțiuni contra persoanelor care se bucură de protecție internațională), art. 409 (constituirea de structuri informative ilegale), art. 410 (nedenunțarea unor infracțiuni contra securității naționale), cărora li se adaugă art. 411 (cauze de reducere a pedepsei) și art. 412 (sanționarea tentativei). De asemenea, tot curtea de apel judecă în primă instanță și infracțiunile cuprinse în Titlul XII din Codul penal, intitulat „Infracțiuni de genocid, contra umanității și de război”, prevăzute la art. 438 (genocidul), art. 439 (infracțiuni contra umanității), art. 440 (infracțiuni de război contra persoanelor), art. 441 (infracțiuni de război contra proprietății și altor drepturi), art. 442 (infracțiuni de război contra operațiunilor umanitare și emblemelor), art. 443 (utilizarea de metode interzise în operațiuni de luptă), art. 444 (utilizarea de mijloace interzise în operațiunile de luptă), alături de art. 445 (sanționarea tentativei);

– infracțiunile privind securitatea națională a României, prevăzute în legi speciale (este vorba despre infracțiunile cuprinse în Legea nr. 51/1991 privind securitatea națională a României^[1]).

Competența personală a curții de apel de a judeca în prima instanță este reprezentată de judecarea:

– infracțiunilor săvârșite de judecătorii de la judecătorii, tribunale și de procurorii de la parchetele care funcționează pe lângă aceste instanțe;

– infracțiunilor săvârșite de avocați^[2], notari publici, executori judecătorești, de controlorii financiari ai Curții de Conturi, precum și de auditorii publici externi;

– infracțiunilor săvârșite de șefii cultelor religioase organizate în condițiile legii și de ceilalți membri ai înaltului cler, care au cel puțin rangul de arhieru sau echivalent al acestuia;

– infracțiunilor săvârșite de magistrații-asistenți de la Înalta Curte de Casație și Justiție^[3];

– infracțiunilor săvârșite de membrii Curții de Conturi, de președintele Consiliului Legislativ, de Avocatul Poporului, de adjuncții Avocatului Poporului și de chestori.

^[1] Republicată în M. Of. nr. 190 din 18 martie 2014.

^[2] Competența de judecată în primă instanță a infracțiunilor săvârșite de persoana care are calitatea de avocat în Albania nu revine curții de apel, deoarece interpretarea coroborată cu dispozițiile art. 39 și art. 40 CPP, care cuprind norme derogatorii, conduce la concluzia că dispozițiile art. 38 alin. (1) lit. d) CPP privesc calitatea de avocat dobândită pe teritoriul României, conform Legii nr. 51/1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat (I.C.C.J., s. pen., înch. nr. 288 din 4 august 2020, citată de G. ANGHEL-TUDOR, A. BARBU, A.M. ȘINC, *op. cit.*, p. 199).

^[3] Lit. f) de la alin. (1) al art. 38 CPP a fost modificată prin Legea nr. 49/2022 privind desființarea Secției pentru investigarea infracțiunilor din justiție, precum și pentru modificarea Legii nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală (M. Of. nr. 244 din 11 martie 2022).

Potrivit art. 35 din Legea nr. 304/2004, curțile de apel sunt instanțe cu personalitate juridică, în circumscripția cărora funcționează mai multe tribunale și tribunale specializate, din punct de vedere al organizării teritoriale existând un număr de 15 curți de apel, fiecare având în circumscripția sa mai multe județe, potrivit anexei nr. 1 la lege.

În cadrul curților de apel funcționează, în raport cu complexitatea și numărul cauzelor, secții sau, după caz, completuri specializate pentru cauze civile, cauze cu profesioniști, cauze penale, cauze cu minori și de familie, cauze de contencios administrativ și fiscal, cauze privind conflicte de muncă și asigurări sociale, insolvență, concurență neloială sau pentru alte materii, precum și completuri specializate pentru cauze maritime și fluviale.

De asemenea, conform art. 20 alin. (1) lit. b) din Legea nr. 6/2021, în cazul infracțiunilor cu privire la care urmărirea penală a fost efectuată de către Parchetul European potrivit Regulamentului EPPO, *competența teritorială* revine Curților de Apel București, Cluj, Iași, Timișoara în ceea ce privește judecarea apelurilor împotriva hotărârilor penale pronunțate în primă instanță de Tribunalele București, Cluj, Iași și Timiș, precum și în ceea ce privește judecata în primă instanță în cazul în care competența după calitatea persoanei este dată curților de apel^[1].

§7. Competența Curții Militare de Apel

Potrivit *competenței sale funcționale*, conform art. 39 CPP, Curtea Militară de Apel:

- judecă în primă instanță;
- judecă în apel; ca instanță de apel, Curtea Militară de Apel judecă apelurile împotriva hotărârilor penale pronunțate de tribunalele militare;
- judecă cererile de strămutare, în cazurile prevăzute de lege;
- soluționează conflictele de competență ivite între tribunalele militare din circumscripția sa, precum și contestațiile formulate împotriva hotărârilor pronunțate de acestea în cazurile prevăzute de lege;
- soluționează alte cauze anume prevăzute de lege.

Referitor la *competența materială*, potrivit art. 39 alin. (1) CPP, Curtea Militară de Apel judecă în primă instanță:

- infracțiunile contra securității naționale prevăzute de Codul penal la art. 394 (trădarea), art. 395 (trădarea prin transmitere de informații secrete de stat), art. 396 (trădarea prin ajutarea inamicului), art. 397 (acțiuni împotriva ordinii constituționale), art. 399 (acțiunile ostile statului), art. 400 (spionajul), art. 401 (atentatul care pune în pericol securitatea națională), art. 402 (atentatul contra unei colectivități), art. 403 (acte de diversiune), art. 404 (comunicarea de informații false), art. 405 (propaganda pentru război), art. 406 (compromiterea unor interese de stat), art. 407 (divulgarea secretului care periclitează securitatea națională), art. 408 (infracțiuni contra persoanelor care se bucură de protecție internațională), art. 409 (constituirea de structuri informative ilegale), art. 410 (nedenunțarea unor infracțiuni contra securității naționale), cărora li se adaugă art. 411 (cauze de reducere a pedepsei) și art. 412 (sanționarea tentativei). De asemenea, judecă în primă instanță și infracțiunile cuprinse în Titlul XII din Codul penal, intitulat „Infracțiuni de genocid, contra umanității și de război”, prevăzute la art. 438 (genocidul), art. 439 (infracțiuni contra umanității), art. 440 (infracțiuni de

---

^[1] Conform art. 20 alin. (2) din Legea nr. 6/2021, circumscripțiile teritoriale ale acestor instanțe sunt prevăzute în anexa la lege.

război contra persoanelor), art. 441 (infracțiuni de război contra proprietății și altor drepturi), art. 442 (infracțiuni de război contra operațiunilor umanitare și emblemelor), art. 443 (utilizarea de metode interzise în operațiuni de luptă), art. 444 (utilizarea de mijloace interzise în operațiunile de luptă), alături de art. 445 (sanționarea tentativei), săvârșite de militari;

– infracțiunile privind securitatea națională a României, prevăzute în legi speciale (infracțiunile cuprinse în Legea nr. 51/1991 privind securitatea națională a României), săvârșite de militari.

Competența personală a Curții Militare de Apel de a judeca în prima instanță este reprezentată de judecarea:

– infracțiunilor săvârșite de judecătorii tribunalelor militare și de procurorii militari de la parchetele militare care funcționează pe lângă aceste instanțe;

– infracțiunilor săvârșite de generali^[1], mareșali și amirali.

Sub aspect *teritorial*, Curtea Militară de Apel are competență pe întreg teritoriul țării, întrucât, conform art. 61 din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, funcționează numai în municipiul București, ca instanță unică.

§8. Competența Înaltei Curți de Casație și Justiție

Înalta Curte de Casație și Justiție, ale cărei organizare și funcționare sunt reglementate prin Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, este organizată, conform art. 19 alin. (2) din lege, în 4 secții – Secția I civilă, Secția a II-a civilă, Secția penală, Secția de contencios administrativ și fiscal și Secțiile Unite, cu competență proprie.

Potrivit art. 22 din Legea nr. 304/2004, Secția penală a Înaltei Curți de Casație și Justiție judecă:

– în primă instanță, procesele și cererile date prin lege în competența de primă instanță a Înaltei Curți de Casație și Justiție;

– apelurile împotriva hotărârilor penale pronunțate în primă instanță de curțile de apel și de Curtea Militară de Apel;

– contestațiile împotriva hotărârilor penale pronunțate în primă instanță de curțile de apel, de Curtea Militară de Apel și de Secția penală a Înaltei Curți de Casație și Justiție;

– apelurile declarate împotriva hotărârilor nedefinitive sau a actelor judecătorești, de orice natură, care nu pot fi atacate pe nicio altă cale, iar cursul judecății a fost întrerupt în fața curților de apel;

– recursurile în casație împotriva hotărârilor definitive, în condițiile prevăzute de lege;

– sesizările în vederea pronunțării unei hotărâri prelabile pentru dezlegarea unei probleme de drept.

Competența în materie penală a instanței supreme este reglementată de dispozițiile art. 40 CPP.

În literatura juridică^[2] s-a făcut distincție, sub aspectul *competenței funcționale* a Înaltei Curți de Casație și Justiție, între activitatea de judecată și activitatea de

^[1] Dispozițiile art. 39 alin. (1) lit. d) CPP, potrivit cărora curtea militară de apel judecă în primă instanță infracțiunile săvârșite de generali, privesc exclusiv persoanele care au calitatea de general în activitate, și nu calitatea de general în rezervă (I.C.C.J., s. pen., dec. nr. 384/RC din 5 octombrie 2016, www.scj.ro).

^[2] I. NEAGU, *op. cit.*, p. 228.

soluționare a unor probleme adiacente judecătii. Astfel, din punct de vedere funcțional, instanța supremă:

- judecă în primă instanță;
- judecă apelurile împotriva hotărârilor penale pronunțate în primă instanță de curțile de apel, de curțile militare de apel și de Secția penală a Înaltei Curți de Casație și Justiție;
- judecă recursurile în casație împotriva hotărârilor penale definitive, precum și recursurile în interesul legii;
- soluționează conflictele de competență în cazurile în care este instanța superioară comună instanțelor aflate în conflict, precum și cazurile în care cursul justiției este întrerupt;
- soluționează cererile de strămutare în cazurile prevăzute de lege;
- soluționează contestațiile formulate împotriva hotărârilor pronunțate de curțile de apel în cazurile prevăzute de lege;
- soluționează alte cauze anume prevăzute de lege.

Potrivit art. 40 alin. (1) CPP, în primă instanță, Înalta Curte de Casație și Justiție judecă:

- infracțiunile de înaltă trădare, prevăzute la art. 398 CP^[1], în acest caz îmbinându-se competența materială cu cea personală, ca urmare a faptului că, sub aspectul subiectului activ, infracțiunea de înaltă trădare poate fi săvârșită de persoane fizice care au o anumită calitate, și anume Președintele României sau un alt membru al Consiliului Suprem de Apărare a Țării;
- infracțiunile săvârșite de senatori, deputați și membri din România în Parlamentul European;
- infracțiunile săvârșite de membrii Guvernului^[2];
- infracțiunile săvârșite de judecătorii Curții Constituționale;
- infracțiunile săvârșite de membrii Consiliului Superior al Magistraturii;
- infracțiunile săvârșite de judecătorii Înaltei Curți de Casație și Justiție;
- infracțiunile săvârșite de procurorii de la Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție;
- infracțiunile săvârșite de judecătorii de la curțile de apel și Curtea Militară de Apel^[3];
- infracțiunile săvârșite de procurorii de la parchetele de pe lângă aceste instanțe.

Dobândirea calităților prevăzute în art. 40 alin. (1) CPP ulterior momentului pronunțării unei hotărâri în primă instanță de către tribunal nu determină competența Înaltei Curți de judecare a apelului, deoarece competența de judecată în apel a Înaltei

[1] Art. 398 CP: „Înaltă trădare. Faptele prevăzute în art. 394-397 CP (art. 394 – trădarea, art. 395 – trădarea prin transmitere de informații secrete de stat, art. 396 – trădarea prin ajutorarea inamicului, art. 397 – acțiuni împotriva ordinii constituționale – n.a.), săvârșite de către Președintele României sau de către un alt membru al Consiliului Suprem de Apărare a Țării, constituie infracțiunea de înaltă trădare și se pedepsesc cu detențiune pe viață sau cu închisoare de la 15 la 25 de ani și interzicerea exercitării unor drepturi”.

[2] Înalta Curte de Casație și Justiție judecă în primă instanță infracțiunile săvârșite de către membrii Guvernului, și nu de către secretarii de stat, care nu au calitatea de membri ai Guvernului (I.C.C.J., s. pen., dec. nr. 435/RC din 15 noiembrie 2019, citată de G. ANGHEL-TUDOR, A. BARBU, A.M. ȘINC, *op. cit.*, p. 202).

[3] Alin. (1) al art. 40 CPP a fost modificat prin Legea nr. 49/2022.

Curți este reglementată de dispozițiile art. 40 alin. (2) CPP în raport cu instanța care a pronunțat hotărârea atacată, iar nu în raport cu calitatea persoanei^[1].

De asemenea, potrivit art. 40 din Legea nr. 535/2004 privind prevenirea și combaterea terorismului^[2], competența de judecată în primă instanță a infracțiunilor de terorism aparține Înaltei Curți de Casație și Justiție.

Potrivit art. 19 din Legea nr. 304/2004, în cadrul Înaltei Curți de Casație și Justiție funcționează Completul pentru soluționarea recursului în interesul legii, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, precum și completurile de 5 judecători. La începutul fiecărui an, Colegiul de conducere al Înaltei Curți de Casație și Justiție, la propunerea președintelui sau a vicepreședintelui acesteia, poate aproba înființarea de completuri specializate în cadrul secțiilor Înaltei Curți de Casație și Justiție, în funcție de numărul și natura cauzelor, de volumul de activitate al fiecărei secții, precum și de specializarea judecătorilor și necesitatea valorificării experienței profesionale a acestora.

Conform art. 20 alin. (1) lit. c) din Legea nr. 6/2021, în cazul infracțiunilor cu privire la care urmărirea penală a fost efectuată de către Parchetul European potrivit Regulamentului EPPO, *competența teritorială* revine Înaltei Curți de Casație și Justiție în ceea ce privește judecata în primă instanță și în apel în cazul în care competența sa este atrasă de calitatea persoanei.

§9. Competența judecătorului de drepturi și libertăți și a judecătorului de cameră preliminară

În mod corespunzător funcției judiciare de dispoziție asupra drepturilor și libertăților fundamentale ale persoanei în faza de urmărire penală și funcției judiciare de verificare a legalității trimiterii sau netrimiterii în judecată, Codul de procedură penală a prevăzut instituția judecătorului de drepturi și libertăți și instituția judecătorului de cameră preliminară, care s-au dorit a contribui, pe de o parte, la organizarea eficientă a activității de judecată din cadrul instanței, iar, pe de altă parte, la asigurarea caracterului fluent al acesteia, cele două instituții apărând în peisajul procesual penal pentru a prelua o parte a cererilor și a plângerilor care în trecut se soluționau de către completurile de judecată din cadrul instanțelor judecătorești^[3].

9.1. Competența judecătorului de drepturi și libertăți

Conform art. 53 CPP, judecătorul de drepturi și libertăți este judecătorul care, în cadrul instanței, potrivit competenței acesteia, soluționează, în cursul urmăririi penale, cererile, propunerile, plângerile, contestațiile sau orice alte sesizări privind:

- măsurile preventive;
- măsurile asigurătorii;
- măsurile de siguranță cu caracter provizoriu;
- actele procurorului, în cazurile expres prevăzute de lege;

^[1] I.C.C.J., s. pen., dec. nr. 201/RC din 17 mai 2017, citată de G. ANGHEL-TUDOR, A. BARBU, A.M. ȘINC, *op. cit.*, p. 201-202.

^[2] M. Of. nr. 1161 din 8 decembrie 2004.

^[3] Seminar „Pregătirea implementării noilor coduri: instituții noi procesual penale”, București, 15 aprilie 2011, document disponibil online pe site-ul www.just.ro.

- încuviințarea perchezițiilor, a folosirii metodelor și tehnicilor speciale de supra-veghere sau cercetare ori a altor procedee probatorii potrivit legii;
- procedura audierii anticipate;
- alte situații expres prevăzute de lege.

9.2. Competența judecătorului de cameră preliminară

Potrivit art. 54 CPP, judecătorul de cameră preliminară este judecătorul care, în cadrul instanței, potrivit competenței acesteia:

- verifică legalitatea trimiterii în judecată dispuse de procuror;
- verifică legalitatea administrării probelor și a efectuării actelor procesuale de către organele de urmărire penală;
- soluționează plângerile împotriva soluțiilor de neurmărire sau de netrimitere în judecată;
- soluționează alte situații expres prevăzute de lege.

Secțiunea a 3-a. Competența organelor de urmărire penală

Conform art. 55 CPP, organele de urmărire penală^[1] care desfășoară activități premergătoare judecării și care ajută pe parcursul urmăririi penale la descoperirea și strângerea de probe necesare soluționării cauzei și la identificarea făptuitorului sunt:

- procurorul;
- organele de cercetare penală ale poliției judiciare;
- organele de cercetare penală speciale.

§1. Competența procurorului

Transpunând dispozițiile art. 131 alin. (3) din Constituție, prin care se statuează că procurorii sunt constituiți în parchete care funcționează pe lângă instanțele de judecată, conduc și supraveghează activitatea de cercetare penală a poliției judiciare, în condițiile legii, art. 55 alin. (3) CPP prevede atribuțiile procurorului pe parcursul procesului penal astfel:

- supraveghează sau efectuează urmărirea penală;
- sesizează judecătorul de drepturi și libertăți și instanța de judecată;
- exercită acțiunea penală;
- exercită acțiunea civilă, în cazurile prevăzute de lege;
- încheie acordul de recunoaștere a vinovăției, în condițiile legii;

---

^[1] Potrivit dispozițiilor art. 4 din Legea nr. 6/2021, „(1) Ori de câte ori într-un act normativ se face referire la procuror sau la organul de urmărire penală, referirea se consideră a fi făcută și la procurorul european delegat, precum și, după caz, la procurorul european, dacă prin aceasta se asigură îndeplinirea competențelor ce le revin în temeiul Regulamentului EPPO. (2) Ori de câte ori legislația națională face referire la procurorul ierarhic superior, referirea se consideră a fi făcută, după caz, la procurorul european, respectiv la camera permanentă a Parchetului European, pentru cauzele de competența Parchetului European. (3) Înlocuitorul procurorului european desemnat în acest sens în aplicarea prevederilor art. 12 alin. (1) din Regulamentul EPPO este asimilat procurorului european din partea României pe durata și în limitele exercitării competențelor specifice”.

– formulează și exercită contestațiile și căile de atac prevăzute de lege împotriva hotărârilor judecătorești;

– îndeplinește orice alte atribuții prevăzute de lege.

În realizarea atribuțiilor privind supravegherea urmăririi penale, potrivit art. 56 alin. (1) CPP, procurorul conduce și controlează în mod nemijlocit activitatea de urmărire penală a poliției judiciare și a organelor de cercetare penală speciale prevăzute de lege, pentru ca actele de urmărire penală să fie efectuate cu respectarea dispozițiilor legale. De asemenea, procurorul poate să asiste la efectuarea oricărui act de cercetare penală sau să îl efectueze personal.

Există unele situații expres și limitativ prevăzute de legiuitor în care procurorul este obligat să efectueze personal urmărirea penală. Astfel cum prevede art. 56 alin. (3) CPP, *urmărirea penală se efectuează în mod obligatoriu de către procuror:*

– în cazul infracțiunilor pentru care competența de judecată în primă instanță aparține Înaltei Curți de Casație și Justiție sau curții de apel;

– în cazul infracțiunilor prevăzute în Codul penal la art. 188 (omorul), art. 189 (omorul calificat), art. 190 (uciderea la cererea victimei), art. 191 (determinarea sau înlesnirea sinuciderii), art. 257 (ultrajul), art. 277 (compromiterea intereselor justiției), art. 279 (ultrajul judiciar), art. 280 (cercetarea abuzivă), art. 281 (supunerea la rele tratamente), art. 282 (tortura), art. 283 (represiunea nedreaptă), art. 289 (luarea de mită), art. 290 (darea de mită), art. 291 (traficul de influență), art. 292 (cumpărarea de influență), art. 293 (fapte săvârșite de către membrii instanțelor de arbitraj sau în legătură cu aceștia), art. 294 (fapte săvârșite de către funcționari străini sau în legătură cu aceștia);

– în cazul infracțiunilor săvârșite cu intenție depășită, care au avut ca urmare moartea unei persoane;

– în cazul infracțiunilor pentru care competența de a efectua urmărirea penală aparține Direcției de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism sau Direcției Naționale Anticorupție;

– în alte cazuri prevăzute de lege.

În cazul infracțiunilor enumerate mai sus, este competent să efectueze urmărirea penală procurorul de la parchetul corespunzător instanței care, potrivit legii, judecă în primă instanță cauza, cu excepția cazurilor în care legea prevede altfel.

De asemenea, în cazul infracțiunilor săvârșite de militari, urmărirea penală se efectuează față de toți participanții la săvârșirea infracțiunilor, în mod obligatoriu, de către *procurorul militar* din cadrul parchetelor militare sau secțiilor militare ale parchetelor, potrivit competenței parchetului din care fac parte, fiind mai apoi sesizată instanța competentă potrivit art. 44 CPP.

§2. Competența organelor de cercetare penală ale poliției judiciare

Atribuțiile organelor de cercetare penală ale poliției judiciare sunt îndeplinite de lucrători specializați din Ministerul Afacerilor Interne anume desemnați în condițiile legii speciale, care au primit avizul conform al procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție ori avizul procurorului desemnat în acest sens.

Conform art. 57 alin. (1) CPP, organele de cercetare ale poliției judiciare au o *competență materială generală*, care le conferă posibilitatea de a efectua cercetarea penală pentru orice infracțiune care nu este dată în mod obligatoriu prin dispozițiile

legii procesuale penale în competența procurorului sau a organelor de cercetare penală speciale, acestea având în competență atât infracțiuni care sunt de competența judecătoreiei, cât și infracțiuni ce țin de competența altor instanțe de judecată.

În acest sens, legiuitorul a stabilit atribuții clare cu privire la sfera activităților ce pot fi desfășurate de către organele de cercetare penală, potrivit art. 306 CPP, astfel:

- organele de cercetare penală au obligația ca, după sesizare, să caute și să strângă datele ori informațiile cu privire la existența infracțiunilor și identificarea persoanelor care au săvârșit infracțiuni, să ia măsuri pentru limitarea consecințelor acestora, să strângă și să administreze probele cu respectarea legii;

- după începerea urmăririi penale, organele de cercetare penală strâng și administrează probele atât în favoarea, cât și în defavoarea suspectului ori inculpatului;

- când organul de cercetare penală apreciază că este necesară administrarea unor mijloace de probă sau folosirea unor metode speciale de supraveghere, care pot fi autorizate ori dispuse, în faza de urmărire penală, numai de procuror sau, după caz, de judecătorul de drepturi și libertăți, formulează propuneri motivate, care trebuie să cuprindă datele și informațiile care sunt obligatorii în cadrul acelei proceduri;

- organul de cercetare penală are obligația de a strânge probele necesare pentru identificarea bunurilor și valorilor supuse confiscării speciale și confiscării extinse, potrivit Codului penal.

Sub aspectul *competenței teritoriale* a organului de cercetare penală, art. 63 CPP prevede că, și în cazul organului de cercetare penală al poliției judiciare, se aplică dispozițiile art. 41 și art. 42 CPP.

Potrivit art. 6 alin. (1) din O.U.G. nr. 78/2016, ofițerii și agenții de poliție judiciară din cadrul structurilor specializate în combaterea criminalității organizate ale Poliției Române sunt desemnați de către ministrul afacerilor interne și cu avizul conform al procurorului-șef al Direcției de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism.

Conform art. 10 din O.U.G. nr. 43/2002, în cadrul Direcției Naționale Anticorupție funcționează ofițeri de poliție, constituind poliția judiciară a Direcției Naționale Anticorupție, în scopul efectuării cu celeritate și în mod temeinic a activităților de descoperire și de urmărire a infracțiunilor de corupție. Detașarea ofițerilor și a agenților de poliție judiciară în cadrul Direcției Naționale Anticorupție se face, la propunerea nominală a procurorului-șef al acestei direcții, prin ordin al ministrului afacerilor interne, iar numirea lor în funcții se face prin ordin al procurorului-șef al acestei direcții.

§3. Competența organelor de cercetare penală speciale

Conform art. 55 alin. (5) CPP, atribuțiile organelor de cercetare penală speciale sunt îndeplinite de ofițeri anume desemnați în condițiile legii, care au primit avizul conform al procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție.

Organele de cercetare penală speciale efectuează acte de urmărire penală numai în condițiile art. 55 alin. (5) și (6) CPP, corespunzător specializării structurii din care fac parte, în cazul săvârșirii infracțiunilor de către militari sau în cazul săvârșirii infracțiunilor de corupție și de serviciu prevăzute de Codul penal de către personalul navigant al marinei civile, dacă fapta a pus sau a putut pune în pericol siguranța navei sau navigației ori a personalului.

Potrivit art. 33 din Legea nr. 191/2003 privind infracțiunile la regimul transportului naval, cercetarea penală în cazul infracțiunilor prevăzute de această lege se efectuează de către persoanele desemnate în condițiile art. 55 alin. (5) și (6) CPP.

§4. Competența unor organe care nu fac parte din sistemul organelor judiciare

4.1. Competența organelor de constatare potrivit art. 61 CPP

Actualul Cod de procedură penală include în cuprinsul art. 29 următorii participanți în procesul penal: organele judiciare, avocatul, părțile, subiecții procesuali principali, precum și alți subiecți procesuali.

În categoria „altor subiecți procesuali”, art. 34 CPP identifică următoarele categorii de subiecți procesuali: martorul, expertul, interpretul, agentul procedural, organele speciale de constatare, precum și orice alte persoane prevăzute de lege având drepturi, obligații sau atribuții în procedurile judiciare penale.

În acest sens, potrivit art. 61 CPP, următoarele organe au atribuții privind constatarea infracțiunilor:

– organele inspecțiilor de stat, ale altor organe de stat, precum și ale autorităților publice, instituțiilor publice sau ale altor persoane juridice de drept public, pentru infracțiunile care constituie încălcări ale dispozițiilor și obligațiilor a căror respectare o controlează, potrivit legii;

– organele de control și cele de conducere ale autorităților administrației publice, ale altor autorități publice, instituții publice sau ale altor persoane juridice de drept public, pentru infracțiunile săvârșite în legătură cu serviciul de către cei aflați în subordinea ori sub controlul lor;

– organele de ordine publică și siguranță națională, pentru infracțiunile constatate în timpul exercitării atribuțiilor prevăzute de lege.

Astfel cum prevede art. 61 alin. (2) CPP, aceste organe de constatare a săvârșirii infracțiunilor au următoarele obligații:

– luarea măsurilor de conservare a locului săvârșirii infracțiunii și de ridicare sau conservare a mijloacelor materiale de probă;

– încheierea procesului-verbal de constatare a săvârșirii infracțiunii, precum și consemnarea în cuprinsul acestuia a obiectivelor, precizărilor și a explicațiilor pe care le fac făptuitorul sau alte persoane prezente la locul constatării infracțiunii;

– înaintarea de îndată către organele de urmărire penală a actelor încheiate împreună cu mijloacele materiale de probă.

În cazul în care infracțiunea constatată este o infracțiune flagrantă, aceleași organe au dreptul de a face percheziții corporale sau ale vehiculelor, de a-l prinde pe făptuitor și de a-l prezenta de îndată organelor de urmărire penală.

Procesul-verbal încheiat de către organele de constatare constituie act de sesizare a organelor de urmărire penală și nu poate fi supus controlului pe calea contenciosului administrativ.

Potrivit art. 20 din Legea nr. 6/2021, în cazul în care organele de aplicare a legii (altele decât organele de urmărire penală) constată, cu ocazia desfășurării activităților specifice, existența unor elemente constitutive ale unei infracțiuni pentru care Parchetul European ar putea să își exercite competența, sesizează de îndată Parchetul European, potrivit procedurilor specifice.

De menționat este și faptul că organele de ordine publică și siguranță națională sunt cele din cadrul Ministerului Afacerilor Interne, Serviciului de Protecție și Pază, Serviciului de Telecomunicații Speciale, Serviciului Român de Informații.

În cadrul Ministerului Afacerilor Interne își desfășoară activitatea Jandarmeria Română, care, potrivit art. 19 alin. (1) lit. r) din Legea nr. 550/2004 privind organizarea și funcționarea Jandarmeriei Române^[1], efectuează, în condițiile legii, acte necesare începerii urmăririi penale pentru infracțiunile constatate pe timpul executării misiunilor specifice, potrivit art. 61 CPP.

De asemenea, conform art. 21 lit. u) din O.U.G. nr. 104/2001 privind organizarea și funcționarea Poliției de Frontieră Române^[2], în zona de competență, Poliția de Frontieră Română desfășoară activități pentru constatarea faptelor penale și, prin organele de cercetare penală ale poliției judiciare din cadrul Poliției de Frontieră Române, efectuează cercetări în legătură cu acestea, conform legii.

Potrivit art. 11 din Legea nr. 14/1992 privind organizarea și funcționarea Serviciului Român de Informații, în cazul în care din verificările și activitățile specifice efectuate rezultă date și informații care indică pregătirea sau săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală, acestea sunt transmise organelor de urmărire penală în condițiile prevăzute de art. 61 CPP.

4.2. Competența comandanților de nave și aeronave potrivit art. 62 CPP

Comandanții de nave și aeronave sunt competenți să facă percheziții corporale sau ale vehiculelor și să verifice lucrurile pe care făptuitorii le au cu sine sau le folosesc, pe timpul cât navele și aeronavele pe care le comandă se află în afara porturilor sau aeroporturilor și pentru infracțiunile săvârșite pe aceste nave sau aeronave.

Conform art. 62 alin. (1) CPP, comandanții de nave și aeronave au următoarele obligații:

- luarea măsurilor de conservare a locului săvârșirii infracțiunii și de ridicare sau conservare a mijloacelor materiale de probă;
- încheierea procesului-verbal de constatare a săvârșirii infracțiunii, precum și consemnarea în cuprinsul acestuia a obiectivelor, precizărilor și a explicațiilor pe care le fac făptuitorul sau alte persoane prezente la locul constatării infracțiunii;
- înaintarea, de îndată ce nava sau aeronava ajunge în primul port sau aeroport românesc, către organele de urmărire penală a actelor încheiate împreună cu mijloacele materiale de probă.

De asemenea, sunt competenți să facă percheziții corporale sau ale vehiculelor și să verifice lucrurile pe care făptuitorii le au cu sine sau le folosesc, pe timpul cât navele și aeronavele pe care le comandă se află în afara porturilor sau aeroporturilor și pentru infracțiunile săvârșite pe aceste nave sau aeronave. În cazul în care infracțiunea constatată este o infracțiune flagrantă, aceleași organe au dreptul de a-l prinde pe făptuitor și de a-l prezenta de îndată organelor de urmărire penală.

Procesul-verbal încheiat de către comandanții de nave și aeronave constituie act de sesizare a organelor de urmărire penală și nu poate fi supus controlului pe calea contenciosului administrativ.

Potrivit dispozițiilor art. 20 din Legea nr. 6/2021, în cazul în care organele de aplicare a legii (altele decât organele de urmărire penală) constată, cu ocazia desfășurării

[1] M. Of. nr. 1175 din 13 decembrie 2004.

[2] M. Of. nr. 351 din 29 iunie 2001.

activităților specifice, existența unor elemente constitutive ale unei infracțiuni pentru care Parchetul European ar putea să își exercite competența, sesizează de îndată Parchetul European, potrivit procedurilor specifice.

Secțiunea a 4-a. Probleme legate de competență în materie penală

§1. Prorogarea de competență

1.1. Considerații generale

În legătură cu instituția prorogării de competență au fost exprimate în doctrină opinii diverse. Astfel, potrivit unei opinii^[1], prorogarea reprezintă o deviație accidentală (sporadică) de la competența ordinară.

Altă opinie^[2] sugerează faptul că prorogarea de competență constă în extinderea competenței unui organ judiciar și asupra unor infracțiuni sau persoane care nu îi sunt date în competență potrivit normelor obișnuite.

În opinia altor autori^[3], prorogarea de competență constă în prelungirea, extinderea competenței normale a organelor judiciare asupra unor cauze care, de regulă, revin altor organe.

De asemenea, în sens larg, se consideră că prin prorogare de competență^[4] se înțelege extinderea unei instituții peste limitele sale normale sau devierea prin prelungire a anumitor dispoziții legale dincolo de regulile obișnuite.

Analizând normele procesuale penale care privesc materia prorogării competenței, precum și opiniile exprimate în literatura de specialitate, putem conchide că aceasta *operează numai în favoarea organelor superioare în grad*, organul judiciar prelungindu-și competența doar asupra unei cauze care ar reveni unui organ judiciar inferior sau egal în grad^[5].

Prorogarea de competență *determină întotdeauna reuniunea cauzelor* și, implicit, rezolvarea acestora la același organ judiciar.

Conform Codului de procedură penală, prorogarea competenței se impune în caz de:

– infracțiune continuată, concurs formal de infracțiuni sau în orice alte cazuri când două sau mai multe acte materiale alcătuiesc o singură infracțiune, situație în care reunirea cauzelor este *obligatorie* [art. 43 alin. (1) CPP];

– când două sau mai multe infracțiuni au fost săvârșite de aceeași persoană; când la săvârșirea unei infracțiuni au participat două sau mai multe persoane; când între două sau mai multe infracțiuni există legătură și reunirea cauzelor se impune pentru buna înfăptuire a justiției, situație în care reunirea cauzelor este *facultativă* [art. 43 alin. (2) CPP];

[1] V. DONGOROZ și colab., *op. cit.*, vol. I, p. 111.

[2] GR.GR. THEODORU, *op. cit.*, p. 36.

[3] I. STOENESCU, S. ZILBERSTEIN, *Drept procesual civil*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1977, p. 186.

[4] N. VOLONCIU, *op. cit.*, vol. I, p. 306.

[5] AL. BOROI, ȘT.G. UNGUREANU, N. JIDOVU, *op. cit.*, p. 125.